

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who gives strength to the weary.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who spreads forth the earth above the waters.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who directs the steps of man.

On Tishah b'Av and on Yom Kippur, the following berachah is omitted.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has provided me with my every need.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who girds [the people] Israel with might.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who crowns [the people] Israel with glory.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has not made me a gentile.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has not made me a slave.

ברוך Blessed are You, Lord our God, King of the universe, who has not made me a woman.

1

ברכות השחר
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
הננתן ליעקבך:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
רקע הארץ על המים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
המבין מצעדי גברי:

בתענה נא וניום הכפורים חן חומרית נרבה וזו:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
שעשית לי כר צרכי:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
איוז ישראל בגבורה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
עזבת ישראל פתפארה:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
שירא עשני גוי:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
שירא עשני עבד:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,
שירא עשני אשה:

ברוך

סדר שחרית של חול ופירושה

מא

ואע"פ שאינו כפוף ממש אלא לפי שזוקף קומתו שהיתה כפופה כל הלילה. כשמוריד רגליו מן המטה ומניחם על הארץ מברך (רוקע הארץ על המים) פסוק הוא (תה' קלו, ו). ואנו מברכין על רקיעת הארץ מפני שהיא מצרכי בני אדם שהבורא יתברך נתן כח שטח הארץ על המים ואע"פ שהמים גבוהים מן הארץ הקוה אותם אל מקום אחד ונראית היבשה לחיות החיים והצמחים עליה שאם לא כן לא היה להם מקום להתגדל בו. כשלושב מנעליו מברך שעשה לי כל צרכי לשון חכמים הוא (עי' ב"ב סו ב) על שם (דה"ב ב, טו) ואנחנו נכרות עצים מן הלבנון ככל צרכך ועל שם (דברים ח, יז) עשה לי את החיל הזה. והטעם לברכה זו שכל זמן שהוא יחף אינו יכול לצאת ולעשות צרכיו וצרכי ביתו וכיון שלבש מנעליו באלו נעשו לו כל צרכיו. אומר בגמרא (ברכות ס, ב) כי אסר המיינייה מברך אזור ישראל בגבורה פירש הראב"ד המיינייה על לבישת המכנסים שישראל חייבין בו משום (דברים כג, טו) ולא יראה בך ערות דבר. והר"ם ב"מ ז"ל (תפלה פ"ז ה"י) פירש המיינייה חגורתו והוא על שם (תה' סה, ז) נאזר בגבורה ועל שם (איוב לח, ג) אזור נא כגבר חלציך והוא רומז למה שנא' (ירמיה יג, יא) כי כאשר ידבק האזור אל מתני האיש כן הדבקתי אלי את כל בית ישראל וגו'. ואמר בגבורה כי באזור תלויה גבורת הגבור כי בו תולה כלי זיין שלו. ומלשון שנסדר בגמ' אלו הברכות נראה כפי' הרמב"ם ז"ל שמוכיר שם כי אסר המיינייה אחר כי משי ידיה ואין אדם לובש מכנסים שלו אחר שיטול ידיו. כשיצא לדרך מברך המכין מצעדי גבר על שם (תהלים לו, כג) מי"י מצעדי גבר כוננו שהכין הב"ה פסיעות רגליו ללכת בכל עסקיו. ועוד מוסיף בגמ' כשמניח סדינו על ראשו מברך עוטר ישראל בתפארת על שם (שם קג, ד) המעטרני חסד ורחמים ועל שם (ישעיה מט, ג) ישראל אשר בך אתפאר. והטעם לברכה זו לפי שהיו עוטרין מצנפת כדי שלא ילכו בגלוי הראש. ואמר כאן ישראל לפי שהשכינה שורה עליהם ולא על הגוים. ובכל ארץ ישמעאל נוהגין לאומרה מפני שהם מניחים מצנפת על ראשם, אבל באלו הארצות אין נוהגין לאמרה כי אינם מניחין מצנפת. אבל נוהגין לומר ברכה אחרת שאינה נזכרת בגמרא והיא בא"י אמ"ה (מגביה שפלים) והטעם כמו שפירשנו בברכת זוקף כפופים. ויש מקומות שמברכים נותן ליעף כח והטעם אפרשנו בגמלנו חסדים טובים. ומברך אדם בכל יום שלש ברכות אלו הראשונה שלא עשני גוי מפני שאין הגוים כלום לפניו שנאמר (ישעיה מו, יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו. והשנית שלא עשני עבד מפני שאין העבד מצווה במצות עשה שהומן גרמא ועוד שאין לו זכות אבות שלא עמדו אבותיו על הר סיני. ועוד שאין מאמינין בו דמרבה עבדים מרבה גזל (אבות פ"ב מ"ז). ועוד שאסור לישא בת ישראל וקרוב לגוי. נשאל הרמ"ה אם יכול לברך גר שלא עשני גוי. ושבויו שלא עשני עבד והשיב: כך ראינו שאין הברכה אלא על תחלת ברייתו של אדם לפיכך אין הגר מברך שלא עשני גוי אלא כל זמן שהורתו ולידתו בקדושה אבל השבוי מברך שלא עשני עבד שלא תקנו ברכה זו מפני העבדות עצמה אלא מפני שאין העבד חייב במצות כישראל ואינו ראוי לבא בקהל ופסול לכמה דברים. והשלישית שלא עשני מפני שאינה מצווה במצות עשה שהומן גרמא כמו שפירשנו בהקדמת הספר הזה. האיש

שלוש מלבוש העליון שעליו מברך ברכה זו⁸⁰.
וכשיש ערום, אף על פי שאי אפשר לו להתלבש
עד לאחר שקם מן המטה, וברכה זו מברך קודם,
מכל מקום מברך מלביש ערומים על חלוקו שלוש
בעודו שוכב⁸¹.

כשעומד מברך: בא"י אמ"ה וקפ כפומיב⁸²,
 שכן כל הלידה היתה קומתו כפומה⁸³. הקדים וברך
 וקפ כפומים לפני שברך מתיר אסורים, יש אומרים
 ששוב לא יברך מתיר אסורים, שבכפל זקיפת
 הקומה גם תנועת אבריו והתרתם ולמה יחזור לברך
 על זה שנית⁸⁴, ויש אומרים שכיון שניתקנו ברכות
 אלו צריך לברכן, ואין לחוש אם הפך המדרש⁸⁵.
 וכתבו אחרונים להקל בספק ברכות ולא לברך⁸⁶.
 כשמוריד רגליו מן המטה ומעמידן על גבי קרקע
 מברך: בא"י אמ"ה וקע הארץ על המים⁸⁷, שזהו
 מצרכי בני אדם, שהבורא יתברך נתן כח שמה הארץ
 על המים, שהקה את המים למקום אחד ונראית
 היבשה להיות החיים והצמחים עליה⁸⁸.

כשמנהיג סדינו על ראשו מברך: בא"י אמ"ה
 עומר — ויש גורסים: עומת⁸⁹, או עומת⁹⁰ —
 ישראל בתפארה⁹¹. והוא הדין לכל נובע ומצננת
 או כיסוי שמשים על ראשו⁹². יש מי שכתב
 שבארצות שאין לובשים מצננת אין נוהגים
 לאמרה⁹³, ועכשיו נהגו כל העולם לאמרה⁹⁴. מעם
 הברכה לפי שאסור להלך בגילוי ראש, או שעל כל
 פנים ממת חסידות יש בדבר⁹⁵, לכן מברכים עומר
 ישראל, כלומר דרך מעלה ציונו בכך, ומסיימים
 בתפארה, על שם⁹⁶: והיית עמרת תפארת ביד
 ה'. אף בברכה זו הזכירו ישראל, לפי שישראל
 הם המצויים בכך, כדי שיהא מורא שמים עליהם⁹⁷.
 כשרוחץ ידיו מברך: בא"י אמ"ה אשר קדשנו
 במצותיו וצונו על נטילת ידים⁹⁸. בראשונים נאמרו
 שני מעמים לנטילה זו וברכה שעליה: א) לפי
 שידיו של אדם עסקניות הן ואי אפשר שלא יגע
 בבשר המטונף בלידה ולכן תיקנו שקודם שיקרא
 קריאת שמע ויתפלל יטול ידיו ויברך⁹⁹; ב) שבשחר
 אנו נעשים כבדיה חדשה, כמו שכתוב: חדשים
 לבקרים רבה אמונתך¹⁰⁰, וצריכים אנו להודות לו
 יתברך על שבראנו לכבודו ולשרתו ולברך בשמו,
 ולכן תיקנו בשחרית כל אותן ברכות של שחר,
 ולפיכך אנו צריכים להתקדש בקדושתו וליתפלל
 ידינו מן הכדי ככהן שמקדש ידיו מן הכיור קודם
 עבודתו¹⁰¹.

כשמהלך — לצאת לדרך¹⁰² — מברך: בא"י
 אמ"ה המכין מצעדי נברי¹⁰³, או: אשר הכין וכי¹⁰⁴,
 על שהבין הקב"ה פסיעות רגליו ללכת בכל עסקיו¹⁰⁵.
כשנוצל מנעליו מברך: בא"י אמ"ה שעשה
לי כל צרכי¹⁰⁶, או: שעשית לי וכי¹⁰⁷, שכל זמן
שהוא יתה אינו יכול לצאת ולעשות צרכיו וצרכי
ביתו, וכיון שלבש מנעליו כאילו נעשו לו כל
צרכיו¹⁰⁸. ויש גורסים: שלא חיסר מצרכי כלום¹⁰⁹.

כשהוגר הגור מברך: בא"י אמ"ה אוור ישראל
 בנבורה¹¹⁰, כי באזור תלויה נבורת הגבור, שבו תלך
 כלי זינו¹¹¹, או לפי שהוא צריך לאזור את האבנמ,
 כדי שלא יהא לבו רואה את הערות¹¹². והוא הדין

כשרוחץ פניו מברך: בא"י אמ"ה המעביר
 הבלי (ויש שאין גורסים: הבלי¹⁰⁰) שינה מעיני
 ותנומה מעפעפי, והי רצון מלפניך ה' אלהי

ברכות שם אות ע. ובסידור רב עמרם ד' ווארשא במקום
 מתיר אסורים: רופא חולים, ועי' מקור הברכות שם
 עמוד 608. 62 ברכות שם; רמב"ם שם; מוש"ע שם.
 68 פ"ה שם; פ"ב שם. 64 פרישה שם. ועי' להלן
 על סדר הברכות. 65 ברכות שם; רמב"ם שם; מוש"ע
 שם. 66 אבודרהם שם; ב"י שם. 67 מור בשם
 ר"ע נאון; שו"ע שם ה. 68 ב"י שם. 69 מור שם
 ופארש"ל ובי"ה. 70 פ"ו ומנ"א ושו"ע הרב ושאר
 אחרונים, ועי' פ"ב ס"ק כ. 71 ברכות שם; רמב"ם
 שם; מוש"ע שם. 72 אבודרהם שם. 73 רמב"ם
 ומוש"ע שם. 74 ברכות שם; רמב"ם שם; מוש"ע שם.
 75 מנ"א ס"ק נ בשם האגודה ושבו נוהגים אבל ברוב
 הסידורים שלנו: המכין. 76 אבודרהם שם. 77 ברכות
 שם; מוש"ע שם. וכ"ה בסידורים שלנו. 78 נ"י ש"ס
 כ"מ ברמ"ם שם וכ"ה ברי"ף ורא"ש שם וברמב"ם שם ח"ו
 ובפוזור ויטרי עמוד 57. 79 אבודרהם שם. 80 סדר
 רב עמרם השלם עמוד לא; האשכול חו"צ אלבק ח"א
 עמוד 10; המנהיג סי' א אשר לא חסר וכו'.
 81 ברכות שם; המיינה; רמב"ם שם, כפי המיינה;
 מוש"ע שם. 82 אבודרהם שם. 83 ב"י בשם הרא"ה.

84 דברים כג טו. אבודרהם שם בשם הראב"ד כפי המיינה
 שחן מכנסים, ועי' רמ"א בשו"ע שם ובמ"ב ס"ק ת.
 85 פרישה ובי"ה ומ"ו שם. 86 סידור רס"ג עמוד פט.
 87 שבח"ל השלם סי' ד. ועי' מקור הברכות לסדר רב
 עמרם השלם עמ' 60. ועי' דק"ם שם נ"י כ"מ. 88 ברכות
 שם; רמב"ם שם ח"ד; מור שם. כרי"ף לא חוזרה
 ברכה זו. 89 תוס' ורא"ש שם; שו"ע שם. 90 שבח"ל
 שם בשם ר"ע נאון; אבודרהם שם. 91 ב"י שם.
 92 ע"ע נילוי ראש. 93 ישעיה כב נ. 94 ב"י שם.
 ועי' אבודרהם שם. 95 ב"י שם, ועי"ש בפרישה ובי"ה
 ומ"ו. 96 ברכות שם; רמב"ם שם; מוש"ע שם. ועי'
 להלן שינויים בסדר זה של הנמרא בנוגע לברכת על
 נטילת ידים, וע"ע נטילת ידים (א). 97 רא"ש ברכות
 פ"מ סי' כג. ועי' להלן: סדרן וזמנן. 98 איכה נ כג.
 99 שו"ת הרשב"א ח"א סי' קצא, ועי' ב"י סי' ד ומנ"א
 שם ס"ק א. וע"ע נטילת ידים (א). 100 כ"ה בב"מ

בביתו אפי' גוראחו⁸⁴ ואו גופל' ונורו' ממוני' נמצא בפירוש כשהוא רוצה לנקום נקמת ויכלי' ויביתו או הוא בגבורה ואו אור' ישראל סביב ממוני' בגבורה. וזהו נמו' זכובת נאר' (ישאל) בגבורה⁸⁵ אינו רוצה לומר שיש לו אור' של גבורה. אלא נאר' מישאל כשהוא בגבורה ולכן לא נאמר נאר' גבורה.

ויש עוד לפרש אור' ישראל באמתה, זכותה⁸⁶ האמתה אור' וילצין. וזכותה⁸⁴ ואשחזין' לי באמתה. ואור' הוא גבורה כדאמרינן במוחמא⁸⁷ ור' אליעזר אומר כתי' שראו אריות של יעקב והינדן כל המלכים אור' ממונים ומלכ' לו כבתי' רמו' כמו שאמרי' יעקב בגבורתו כן אמרו כולם אבהו בגבורתו. וזכות נמי⁸⁸ ויתן דמי' מלוחמה' באורחו אשר בממוני'. דומה כמו הנבחר שחוגר כלי זין עליו בממוני' כמו וסוף היריבו' ומתי קבלו'.

ועוד יש לפרש אור' ישראל בגבורה כדאמרי' במוחמא⁸⁷ כי תשא את ראש בני ישראל ור' יהודה אומר בשל' לפול' שחיה' לו פורפורין ורבה' היה פארה' אחרת פורפורין או נערה וקפלה שהיא וביבה' עליו מפל (דופורין) [פירפורין] שבפעולה' תו דעמו' עליו' שאחזה' (בבשוח') [לבשוח'] בימי' שנבטו' למלכות. והיא דביקו' בממוני' היריבי' ממונה' בה. אף כן אמר וקבי'ה' למושה' משה' תו דעמו' על ישראל שזהו דבקים (בממוני') [בממוני']. כי כאשר ידבק האור' על ממוני' איש כן והדבקו' את בית ישראל. וכאן שאמר' כן שהוא ממונה' בה ויטו' בגבורה.

וירקע' והאריך' עקל' דמכים. עייש⁸⁹ זכותה' לירקע' האריך' על המכים.

לבוש מועליו' אומי': שעששה' לי כל צרכי. לומר' כשהיא עירום ממעליות. אפילו לבוש חומר' וליבש' מבוסיים אינו יכול ללכת בשוק לקנות צרכי'. ועכשיו כשהוא לבוש מועליו' לבוש כל צרכי' וצריך' לבדו' על שם⁹⁰ עשו'. לי את כל הויל' והתי' ומעליות הוא מלבוש' אחרון' שילבוש' נחשבה⁹¹ מענה' מעללים' עם שמונה' עשר' בגדי'ם הריעו' נמי' שכונתה⁹² ונתנו' לי ליום לאכול' וכמו' ללבוש' ואמר' כי לא אעונד'. והיטו' כל צרכי'. וליום לאכול' צריך' לנקש' וזיץ' מו' הריגי'. והיטו' שמכרד' אחריו' על יצא' לדרך' אשר הריג' מצעדי' נבו'. אבל צרכי' הצמודים' בבית' משלמה' כשהוא לבוש מועליו'. והאצתי' זה הודיש' בגבורה' המחו' בביתו' יושלמה' ועוד' לכן אמר' כל צרכי' על מלבושים' לפני' דאמרינן' בבבביר' רבה⁹³ גרעפה' כסתנו' ימלא' יד' כל משתולותיו'. והבי' איתא' והיום': כי ומשה' אשתו' איש' איש' לחדת' חרות' אחרון' שנתא'

בדרכ' יורד' ישראל 80 ירמיה' יג' יא. 81 ירמיה' סג' ג. ור' חנומה' ויתו' י. 82 חמלים' סה' ז. מאור' בגבורה' וחקו' לפי' זה' וכן ברי"ם. 83 ישעיה' יא' ה. 84 השש' ג' ב. 85 ויתו' י. 86 עי' מ"א' ג' ה. 87 כי תשא' ח. 88 חמלים' קל"ו. 89 וירמיה' ח' י. 89 ק"ב. א. 90 בראשית' כח' ב. 90 פיט' ב. 91 משלי'

ומשפיעין אור' שיהיה צדיק' זהו בודד' ואמר' בהמוחמא⁹⁴ מפקש' אתה' שלא יגיע לך צרה' עסק' בתורה' שהיא רשאה' לכל' ונתתי' וזהו⁹⁵ ולכל' בשור' מרשא'.

ועוד רשע' כל בשר ומפליא' לעשותו' כמה' גסים' גדולים' יש בדבר' כמה' שהקבי'ה' מעמיד' והיעוק' לרשאה' ולא' (מרוחק') [נחושק'] (לפני') [בדפני'] בית' והיום' וגם' במעי' אמו'. אמר' בהמוחמא⁹⁶ מעשה' גסים' עשה' והקבי'ה' עם' האדם' הזה' אדם' שהוא' נחו' באמבטי' יום' אור' נפשו' מפציה' עלי'. וההיזק' הזה' עומד' בבער' תשעה' זרשים' ואין' נפשו' מצדה' עלי' מה' שהקבי'ה' עשה' מעשה' גסים'. נמצא' שהוא' מפליא' לעשות' ברשאותו'. ועוד' כמה' גסים' עשה' לו כדא' בהמוחמא⁹⁷. ועוד' דאמרינן' בירקיה' רבה⁹⁸ אמר' ר' טימון' מעיה' של' אשה' עשויה' כמי' קטיני' עיבין' [קטיני' קיכין'] פיקין' פיקין' חללים' וחללים'. בשעה' שהיא' יאטבת' על' והמשבר' אינה' משלילתה' בבת' אוחו'. בותמיה' ר"ל' אע"פ' שיש' במעי' אשה' חודים' חודים' בכמה' נהיין' ואע"פ' כן' בשעת' לידה' כולן' באין' ליד' טגור' אור' רדמה' כאלו' נעשו' כלם' ביחד' ולפתו' בשעה' אוחו' ואין' אדם' יכול' לשער' כן' לפתוח' כמה' זלוחו' בבת' אוחו'. אלא' מעשה' גסים' הוא' שהקבי'ה' עשה' וכן' אבהו' אורחו' ו' שובי'ה' על' מצחו' מילי'. שאמר' מנא' מפא' מדעין. ר"ל' הידל' יצא' מליקה' ונשבר' ואעפ"י' הוא' נמלל' לשמיהו' ימימי'. ותי' וחספיו' על' כל' ותולתיו'. ולכיו' עשה' והאב' משהו'. והיו' ומפליא' לעשותו' על' והפליאת' שערשה' הקבי'ה' ביכל' זהו'. וכן' על' מה' שעויר' ופתחו' לזיוסו' חסותו' ולפתחו' [ולסתו' ופתחו'].

ועוד' ומפליא' לעשותו' לפי' שדבר' וחולה' רופא' כל' בשר'. כלומר' מפל' וחלי'. וכן' קטור' וכל' גדול'. ולפי' והמה' הקבי'ה' מפליא' לעשותו'. שערשה' רשאה' גדולה' לפי' והמה' והחולת'. כדאמרינן' במדוש' חללים' ז' ופלא' חסיד' ז' אם' והמה' גדולה' עשה' אספלות' גדולה'. ולכן' אמר' כאן' מפליא' לעשותו' מעין' והפלא' חסידין'.

וחבר' ונורו' ואומר' אחריו' ישראל' בהמוחמא⁹⁹. ואחר' ותי' צורו' בעצמו' כמו' אור' וחלי' יי'. וכן' כותב' בירמיה' י' כדאמר' ירדק' ואחר' על' ממוני' איש' כן' והדבקו' אלו' כל' בית' ישראל'. מכלל' שעשה' הקבי'ה' אור' מישאל' והאזהרתו' ואימתו' הם' אחריו' על' ממוני'. בזמן' שישאל' עשיו'ן רצונו' של' מקום' [ובלימה' שחופץ' לעשותו' בגבורה' ליהגים' בשבועותה' ואמרו' הוא' באוחו' והגבורה' בזמן' שישאל' עושיו'ן רצונו' של' מקום] הוא' נקרא' האל' הגדול' גבור'. אבל' אם' אין' עושיו'ן רצונו' של' מקום' הליכין' שחאיהו' של' ישראל' ולאכיו' ויביתו' חורב' ונשדדו'. או' אינו' נקרא' גבור' והיי' כמו' שנתפלג' [ותגדורו'] ממוני'. ולכן' לא' רצה' דניאל' לומר' הנגור'. שאמר'. ביותו' חורב' והיכלי' נשדדו' אית'

94 מוחמא' יחור' ח. 92 משלי' ז' כב. 93 חודק' ג. 94 שם' ושם': קיודי'. 95 ויקרי' י. 96 ויתו' בגימט' רבנו' בהמוחמא' עיי' ליהל' בבאר' ברכת' וממלת' משלי' שם'. 97 חמלים' י' ז. יתפלה'. 98 ש"א' ג' ז. 99 קיודי'.

(5)

תקרי מה אלא מאה ועמם הדבר ע"ד החכמה
 העליונה חפשי שאנו צריכין לפתוח המעין ולהמשיך
 מים חיים מהלבנון להשקות נטיעות כגן כענין
 שנאמר וברכות לראש צדיק וכתיב והמלך שלמה
 ברוך, לזה אנו צריכין לברך מאה ברכות שהוא
 השלום הכל שכל אחת בלולם מכולם נמצאו עולין
 למאה והנה הם קשר הנפש ברוח והרוח נגשמה
 והגשמה בש"י ודע כי מעשר המאה עשרה ומעשר
 העשרה אחד בסוד ישראל לוי כהן כדרך המעשרות
 והנפש המצריכה בכל יום מאה ברכות הנה יגיע
 מהם עשר לרוח ותתקשר עמה ויגיעו מהעשר של
 הרוח אחד לנשמה ותתקשר עמה והגשמה בש"י
 וכוה סבה להתנוצצות האור על הדברים העליונים
 בשלמות אצל מי שאינו מצרכן בכל יום הנה הוא
 מפריד בין הכחות התחתונות וכנגדו בעליונות
 ומקלקל צורתו ומקצץ נטיעות נפשו וכבר ידעת
 כי דוד המלך יסדן לפי שהיו מתים ק' נפשות
 מישראל בכל יום כי בהסתלק מי הדריכה העליונה
 מסתלק חי העולמים ומתעוררת מדת המות עד
 שהבין ברוח הקודש ותקן להם ק' ברכות שנאמר
 נאם הגבר הוקם על ולו היה נאה לתקנה כי אין
 לו חיים אלא מאדם הראשון והמשכיל יבין :

סוד ברכת השחר

ירתיחיל אלהי נשמה וכוה שנה והודאה למקום
 ב"ה שמחזיר לו נשמתו כי בלילה הנשמה
 גולה ליתן דין וחשבון מכל מה שעושה ביום ואם
 נמצאת מחוייבת מן הדין שלא לחזור לגוף עם
 כל זה הקב"ה מחזיר הפקדון אשר הפקד אלו ואין
 חזרו כמדת צער ודם שמחזיר הפקדון בלוי
 ומקולקל אצל הקב"ה מחזיר נשמתו לו שהפקיד
 אלו חדשה ונחה ה"ד חדשים לבקרים רבה
 אמונתך. וראיתי לחכמי האמת בזה ענין גדול והוא
 אמרם שהנשמה עוזבת בנהר היוצא מעדן להניח
 לה מעצבה וזהו הודעה ומרגועה וזה עדות גדול
 על תחיית המתים ולזה אנו אומרים ואתה עתיד
 ליטלה ממני כו' לרמוז כי כמו שנוטלה עכשו בכל
 לילה ומחזירה כן עתיד ליטלה כשיגיע זמנו ליפטר
 מן העולם ולהחזירה ביום אשר הוא עושה ותחיית
 הברכה תוכיח והכי איתא במדרש אליך ה' נפשי
 אשא וזה שאמר צידך אפקיד רומי כו' כשאדם
 יסן מפקיד רוחו כיד הקב"ה שמה עבר שחרית
 ולא נמצאה הוי ה' אל אמת. א"ר אלכסנדרו בנוהג
 שנעולם אדם מפקיד אצל חבירו כלים חדשים
 ומחזיר לו ישנים אצל הקב"ה אינו כן אדם יגע
 במלאכתו כל היום ולערב נפשו יגעה ושחוקה
 והוא יסן ומפקיד נפשו ביד הקב"ה ובשחרית היא
 חוזרת לגופו חדשה ונוחה דכתיב חדשים לבקרים
 רבה אמונתך ר' סימון אומר בשם ר"ש שמעון תמה
 שאתה מחדש אותנו בכל בקר ובקר יודעים אנו
 שרבה אמונתך לתחיית המתים: || בא"י הנותן לשכני
 בינה הוא התרנגול ונקרא כן בלשון המקרא והוא

כופה תרנגול מצפה שכוחה ונקרה בלשון רז"ל גבר
 כדאמרי אינשי קרא גברא וכבר כתבנו למעלה כי רוח
 צפונית מנשבת בחצות הלילה ודוספת בכנפי התרנגול
 וקורא. ודע כי הרוח הוא מגיע מצפון לשר
 המשמש לפני הגבורה הנקרא גבריאל ונותן ששה
 קולות ואחרי קריאה זו מכריז כל מעשה בני העולם
 לפי שקסת הסופר במחניו (וכתוב) ביום כל מעשה
 העולם הזה ומכריזו בלילה ומהתעוררות הרוח הבוא
 בא לעולם השפל עד כנפי התרנגול הנקרא גבר
 על שם הגבר העליון שבה אלו הרוח ממנו ובשעה
 שהגבר העליון קורא למעלה כל תרנגולי עולם
 קורין ולפי שברוח הוא נחנה בו להבין בין יום
 ובין לילה לזה אנו מצרכין ברכה זו. והבין סגנית
 הברכה על שיש בו רוח אחרת שמעורר אותו כי
 לא מלבו. ובסתרי שאר ברכות שמע מה שכתב
 בעל אור זרוע ז"ל פוקח עורים רומז לנפשות
 הגדחות לעולם התמורות והם יושבים שם במשך
 ואפלה בעורים ובין שמגיע זמן עלייתו ויוצאין
 מאפלה לאורה ופוקחין עיניהם ומסתכלין באור
 העליון שהוא שמש ומגן ה' כצאות אלו הוא פוקח
 עיני העורים וזורה עליהם מאור העליון ה"ד
 וזרה להם יראי שמי וגו' והסוד בזה לאמר
 לאסורים לאו. וקוף כפופים פי' אותם שהיו
 כפופים ביד שרי התמורות ויצאו מציניהם ה"ד
 סומך ה' לכל הנופלים וזוקף לכל הכפופים ועוד
 יש בו רמז לכנסת ישראל שהיא כפופה עם בנייה
 בין האומות ועתיד הקב"ה לזוקף אותה ואת בנייה
 כענין שכתוב אשר פדית לך ממצרים וגו' וכתיב
 כימי אלתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. מלביש
 ערומים פי' אותם הנדחים למקום הנחש הערום
 מבלי לבוש כי כל צדיק וצדיק יש לו מלבוש בזה
 שיתלבש בעולם הוא אצל הרשעים אין להם
 מלבוש ואין כפות ה"ד ואין כפות לאכדון אלא הם
 מוזהמים וכשיעלו מעליו לעלוי אלו הקב"ה מלביש
 בגדים אחרים ה"ד ופשט את בגדיו ולבש בגדים
 אחרים ע"ז אנו מצרכין לשמו הגדול שהוא מטה כלפי
 חסד ומרחם על בריותיו ה"ד חנון ורחום ה'.
 בא"י מגיבה שפלים פי' כנסת ישראל שהיא שפלה
 בין העמים ועתיד הקב"ה להגביה אותה ה"ד
 אקים את סוכת דוד הנופלת: בא"י מתיר אסורים
 אותם שהיו אסורים בעולם התמורות ויצאו משם
 כמו האסורים שיצאו מבית האסורים ע"כ. רוקע
 הארץ על המים פי' ארץ החיים והמים הם מים
 התחתונים ובהגיעך לאבני שיש דר' עקיבא ע"ה
 תביניהו ע"כ. חזור ישראל בגבורה ישראל סבה
 הוא גאור בגבורה להלחם עם הבאים אל בית
 מקדשו ה"ד כי ה' אלהיך אש אובלה הוא אל
 קנא: פוער ישראל בתפארה שאמו מעטרת
 אותו בכמה עטרות ה"ד צאינה וראינה: שלא
 עשני כו' יש לך להסתכל בסוד נעלם בברכה זו
 כי כל הברכות שהזכרנו למעלה מן הדין צריך
 לברכן בכל יום אצל ברכה זו היה לו לברכה
 פעם

ע"ה
 ע"ה
 ע"ה

לרגלים לכת ולמה אין מברכין על הגעלים בלשון פריש כמו אורז ישראל כ"ו על תגרות האורז ועוסר ישראל כ"ו.

אך הנה ענין לכושר דגש על לכת מכלאו להיחזק על הדגל כתיב סוף כ"ו כ"ה הנה יש בו עוד יתרון מעלה מכל הרכישים וזו ע"כ בדרך העלאה שמעלה הרכישים ולכבוש על גופו מלמעלה למטה. אבל לכושר דגש על עיקר ענינו הוא שמכביש רגלו בתוכו והעור שחתוץ הוא עיקר הנעל להחזיקו לדגל שחזק לכושר שמתחתו לדגליו וה"ו כל גופו עומד עליה דמה שמתחזק לדגל מתחת הוא שמתמלא מחזיק קיום ומעמד כל בנין הגוף בצמידות ובהולכות. ע"כ הגעלי הוא לכושר כולל כל האצטרובות גופו ולרכישיו הפרטיים שעולין על גופו כ"ו הוא כולל להחזיק הכל כא' וד"ל.

ג. במצות:

(א) ותשבתי:פ. וישבתי מלי קריען לה לגזור בפה ולכרד זה כשר זהו פטרל כ"ו הוא נמשך מעור העלין... כמו אורז ישראל בגבורה שתחת דמטה הוא מבואי הגבור' ד"א שהוא כתיב דין גבור דע"י שבז"ס לשפוט הכל בגבורה כ"ו.

(ב) עסק התורה:

והנה תמור חרבך פרש"י פדשו פדן בשה פדן בשה אשה וס"ג א' דקאי על ד"ח שהתורה נק' חרב פיפיות במד"ר פ' בראשית ט"פ כ"א. וליין שביצ"מ נק' חומשיים עלו כ"ו ישראל בגבורה חרב כ"ו. והנה מתבטבט חגורים חזינה חומר חורבן על יד גבור שהוא עסק התורה. והנה עיקר ענין אורז ישראל בגבורה רכניל. את התורה נא ע ע שי

(ג) גבור הכובש יצרו:

ע"ד תורה בעת כתיבתי:פ מתורה... והנה ענין אורז ישראל בגבורה. שם... ע"י גבורה זו נמשך להיות אידו גבור הכובש את יצרו.

(ד) חזק האמונה:

וד"ע שאנו מברכי' אורז ישראל בגבורה שהתורה כוחה ורוחה היא על חזקת האמונה שהיא ע"י תושבתי:פ כ"ו שד"ע החזק מה שתורה בעת מתורה. ופי' בגבורה אינו גבור שהוא כתיב דין אלא ע"ד איך רינה לי גבורה שבוה"י ביה מלכיש לבור דא"א כ"ו. וגם י"ל ע"י אובי לא יד"י לך מפי הגבורה שמענו הי"ו כולל החי"ג מצות שכל לימוד החשבתי:פ הוא בהם וכפידושן כ"ו. המשיח נכח ותרלי"ו פסי"ב

ודרכ יתפן כ"ו וד"ש המבין מצערי גבור כ"ו. והו"ע מה שמתעורר מעצמו כה המצוה שכובש האלקי שבי"א מישראל לדרך אור מעשה המצות.

שעשה לי כל צרכי, אורז, עוסר,

השעיפים: א. סדרן וא. ג. מקיפים. ב. מנלים תשי"ו חשי"ן. ג. טעם שאומרים עבוד המללים כל צרכי. ג. בגבורה וא תושבתי:פ. ג. עסק התורה. ג. גבור הכובש יצרו. ד. חזק והאמונה.

א. שדין:

(א) ג' מקיפים:

ואור"כ מסוד כתיב מקיף בלבושים מרגל במעלים שדי"ש שעשה לי כל צרכי ואור"כ אורז ישראל בגבורה כ"ו במתושים שהן קיום המדות שובל שובן גופא ואור"כ עוסר ישראל בתפארה כ"ו במקיף דתפילין שהם ג' מדידות המקיפים דח"כ תג"ח כתיב.

וד"ש אור"כ שעשה לי כל צרכי שהוא כתיב לבישה המעלים שהוא כתיב מקיף ודגל כתיב מקיף ומעשהו. ואור"כ יאמר אורז ישראל בגבורה שהוא כתיב התורה שכותב ומקיף לגוף שהם המדות יחד ששמדות נק' גופא (כ"ב) ש' תפארה גופא) והוא כתיב מקיף דתורה ומדות. ואור"כ עוסר ישראל בתפארה מקיף דתפילין שהוא כתיב תפילין של ראש כ"ו. והיינו שמתברכין על כל פריש הכחות דתה"א המאייים בחזק פריש הכחות דתה"ג בין במקיפי" בין בפריפי".

(ב) מנעלים תשי"ו (תשי"ו):

ברכה שעשה לי כל צרכי על לבישה מנעלים. ברכת אורז ישראל בגבורה על תשי"ו. כי תשי"ו הוא כבוד שמאל דגבורה. ברכת עוסר ישראל בתפארה על תשי"ו שהם כמו עטרה על הראש. ומנעלים שייכים לחשי"ר וחשי"ו כמאוד"ל בשבת דס"א ע"כ בתפילין כן מנעלים... כפי הסדר דמלמטה למעלה מתולה לבישה מנעלים שעשה לי כל צרכי. ואור"כ אורז ישראל בגבורה תשי"ו ואור"כ עוסר ישראל בתפארה תשי"ו. לקוטס לוי יצחק ואמתן ע ומת

ג. טעם שאומרים עבוד המעלים "כלי צרכי":

וכלל הג"ל יתכן ענין כדכ' דעל המעלים הוא שעשה לי כל צרכי כולל כל צרכי הגוף ולא דבר פריש אע"פ שהמעלים הוא דבר פריש לכך ואינו לכושר רק